

ناگفته هایی خواندنی از جانشین فرمانده نیروی هوایی ارتش شاه

مستشارهای دلال

توصیه های غلط

آن ها داده شد، این ها خودشان را یک نژاد برتر دانستند و بعد هم دیگر کارهایشان یک کمی باعث ناراحتی پرسنل شده بود. دیگر همه چیز را زیر پا گذاشتند. به هر حال این ها در آن دوران خیلی دلالی می کردند؛ ولی خوب، نمی توانستند از اداین کار را بکنند. [۲] ظاهر ادلالی سلاح به حرفه اصلی مستشاران نظامی آمریکا تبدیل شده بود. سسپهد آذربیزین می گوید: «در این دوران از کسانی که اسم آن ها را بعد از انقلاب و در کتاب هایی که اینجا خواندیم، در آور دیم؛ مثلاً جابلونسکی مال نور تروپ بود، ژنرال [هارولد لی] پرایس مال فیلکوفورد بود، هاروارد که [مستشار] نیروی دریایی بود، مال را کول اینتر نشنال بود. این ها تمام دلال های آن کمپانی ها بودند، بعد هم که از اینجا رفتند، همه آنجا شروع کردند به کار کردن.» [۳]

دلالی با کمک افسران فاسد

مستشاران آمریکایی برای آن که بتوانند بهتر کار کنند، تعدادی از مقامات نظامی رژیم پهلوی و افسران فاسد را شناسایی کرده بودند: «مستشار ها در ایران با یک گروه خاصی تماس داشتند. این گروه خاص، گروه افسرانی بود که ضعف هایی در کارشان داشتند، بنابراین خودشان را به آمریکایی ها می چسبانند. این ها بالطبع گروه را به دو قسمت کردند، یک قسمت می گفتند که به اصطلاح ضد آمریکایی هستند و یک عده را هم می گفتند که این ها موافق آمریکاهستند. این گروه ضعیف فقط با این ها [گروه موافق آمریکا] رفت و آمد می کردند، گروه بعد به تدریج رفت جزو لیست سیاه، یعنی مستشار جدیدی که می آمد، به او توصیه می شد با کدام یک از پرسنل تماس بگیرد و با کدام یک تماس نگیرد. لیست سیاه و سفید درست کرده بودند. حالا اگر این لیست سفید و سیاه فقط برای خودشان بود اشکال نداشت ولی بعد در انتخاب فرمانده ها دخالت کردند. هر کسی در لیست سیاه بود، نمی آمد جلو. در لیست سیاه می ماند. بالطبع افسرانی که مثلاً با کج روی ها مبارزه می کردند، همه در لیست سیاه قرار داشتند و خب دیدیم که آخر سر هم یواش یواش دخالت آن قدر شدید شده بود که سماجت می کردند که این باید سر این کار برود و آن باید سر آن کار.» [۴] دخالت مستشاران برای

«شاپور آذربیزین»، جانشین فرماندهی نیروی هوایی ایران در دوره پهلوی، در کتاب خاطراتش که با عنوان «فرماندهی و نافرمانی» در مجموعه «تاریخ شفاهی و تصویری ایران معاصر» توسط «سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران» به چاپ رسیده است، در این باره می گوید: «به تدریج که جلورفتیم، شاید از سال ۱۳۴۲ بود که ایران شروع کرد به خرید وسایل با بودجه خودش، یعنی کمک های نظامی به تدریج قطع شد. بعضی از مستشارهایی که در این مرحله می آمدند، از نقطه نظر [کیفیت] و آگاهی به تخصص شان، زیاد جلوتر از شاگردان و متخصصان خودمان، که از خارج آمده بودند، نبودند. این ها این جازندگی خیلی راحتی هم داشتند و درگیری هم هنوز شروع نشده بود؛ ولی بعد از سه، چهار سال که گذشت، این گروه یواش یواش از کار تخصصی و از صورت مستشاری خارج شدند. این ها آمده بودند و کار خانجانی می آوردند و معرفی می کردند، در صورتی که بار اول این کارها را نمی کردند. کارخانجات را معرفی و توصیه های غلط می کردند.» [۱]

دستمزدی برای دلالی

ورود مستشاران آمریکایی، بار مالی سنگینی را بر کشور تحمیل می کرد. آن ها در ایران از تمام امکانات رفاهی برخوردار بودند. قانون قضاوت کنسولی (کاپیتولاسیون)، که در زمان نخست وزیری حسنعلی منصور تصویب شده بود، مستشاران آمریکایی را از هر گونه بازخواست در مورد رفتارشان، توسط دولت ایران، مصون نگه می داشت. با این حال مستشاران کمتر به مشاوره دادن و آموزش پرسنل ایرانی می پرداختند و محوریت کارهایشان چیزهای دیگری بود. آذربیزین در خاطراتش می گوید: «آن روزها چیزی در حدود شش، هفت هزار تومان به افسرهای مستشاری می دادند. هفت هزار تومان آن روز خیلی خوب بود. این ها باغ داشتند، مستخدم داشتند، راننده داشتند، ورزش های اشرافی می کردند؛ گلف و تنیس و اسکی و این ها. اشکال بزرگی که به وجود آمد، این بود که وقتی این امتیازات به

مستشاران نظامی آمریکا از سال ۱۳۲۸ وارد نیروی هوایی ایران شدند. تشکیلات «آرمیش مگ» (مخفف Military Assistance Advisory Group) از اواخر دهه ۲۰ شمسی، ظاهر مسئولیت آموزش نظامیان ایرانی را بر عهده داشت. در ابتدا، آمریکایی ها که از نفوذ شوروی در ایران بیم داشتند، این کمک ها را در قالب کمک های محدود نظامی در اختیار ایران قرار می دادند. از اواخر دهه ۳۰ شمسی و به خصوص در دهه ۵۰ و اتخاذ سیاست «چک سفید» از سوی دولت آمریکا، برای فروش هر نوع سلاح به شاه، ایران به یکی از مهمترین خریداران اسلحه از کمپانی های اسلحه سازی آمریکا تبدیل شد. همراه با ورود سیل تسلیحات گوناگون، مستشاران آمریکایی نیز برای آموزش کار با این سلاح ها به ایران سرازیر شدند.